

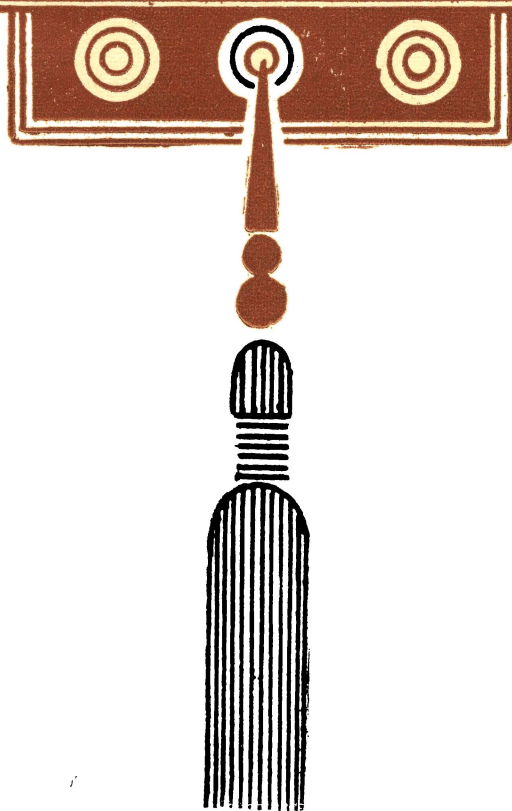
С(Калм)
А 724
52988

91 +

ХАЛЬМГ КЕЛ, ЛИТЕРАТУР, ТУУЖ НОМАР ЖИНЖЛГЧ ИНСТИТУТ

ХАЛЬМГ
ПОЭЗИН
АНТОЛОГ

✓
ХАЛЬМГ ГОСИЗДАТ
ЭЛСТ—1962

КӨДЛМШИН ЧИНР

Баахн слесарь төмриг
Батлж тэвэд, болһаж,
Хүүрәһәр хуурин чивһиц
Хурлзулад көндәсн мет,
Кевинь эвтәһәр һарһад
Кергтә юм келә.
Көдлмшиннь бахд жилвтж,
Көвү шинжлэд хэләж,
Көвүнд һазрин эз
Күндлж өмнән үзлөв.
Эврән бийән би
Энд үлүһән медлөв.

Шарлсн өндр тәрә
Шуугсн комбайн хадла.
Тоормас цаһасн чирәтә
Тоомсрта комбайнер залу
Болһаж өмәрән хэләж
Батар штурвалан бәрлә,
Өмтнә хув һартан
Атхсн болж үзгдлә,
Күндтә гиснь нанд
Комбайнер, тиикд, болла.
Эврән, бийән би
Энд үлүһән медлөв.

Хальмгин теегт нанла
Харһад күүнджәсн хөөч,
Ишкрэд мөрән көндәһэд,
Инәж өмәрән довтлла.
Хэврһшән һарсн хуциг
Хөөнүр эргүлж орулла.
Хөөч, көдлмшиннь халунд,
Хэләһэд шинжлсн нанд,
Теегин эзн болж
Тиикд өмнм үзгдлә.
Эврән бийән би
Энд үлүһән медлөв.

Болв ядсн шүлгән
Болһаж сууһад бичхләрн,
Живрән өргсн билгәрн
Жигтә делкә эргхләрн,
Өңгрсн хол цагиг
Өөрдүлж дегтршнг умшхларн,
Коммунизмн бахмжта цагт,
Күцж, седкләрн гиичлхләрн,
Сээхн Төрскнләрн таарж
Санаһарн тагчгт күндхләрн,—
Байрта орчлңгин эзн
Би болсн болнав.

1957 ж.

НАРГ

Хальмг олн эмтнэ поэзы (нүр үг) . халх. 3

Революцин өмнө цага поэзь

Жаңһр (Догһн Шар Гүргүһн бөлг)	9
Тавн ор һарһн Тэк бирмс хан	36
Өөрдн үрн	52
Геср Богд хаани түүжас	59

Магталмүд:

Хоңһрин көк һалһна магтал	. . .	67
Адуч күүнә магтал	. . .	67
Бааһн көвүд, залус биилхлә магтдг магтал	. . .	67
Биилһн күүкд магтдг магтал	. . .	67
Йжл көвән нутга магтал	. . .	68
Хар һазра нутга магтал	. . .	68
Дунд нутга магтал	. . .	68

Йөрәлмүд:

Баһчүдин нэр йөрөлһн	73
Һурвн савла тэвдг йөрөл	73
Күүкнэ хулд ишклһнэ йөрөл	73
Шин буулһсн бер йөрөлһн	74
Хаалһин йөрөл	74
Өмскүлин йөрөл	74
Шин хувц өмссн кү йөрөлһн	74
Шин бүүрин йөрөл	75
Хаврин йөрөл	75
Шин харсн күүкд йөрөдг йөрөл	75
Унулсн мөрнэ йөрөл	75
Далн хойр худл	80
Кемэлһн	85
Шүлглсн ут туульс	
Бор богшурһа	91
Цөн малта Цөнгтл гидг эмгн өвгн хойр	92

Дүд.

Туужин дуд:	
Жаңһр	99
Алтан хаңһа шилнь	99
Мазн баатр	99
Кер халтр мөрнь	100
Цастин цаһан уул	100
Увш хан	100
Сөм хамрта парнц	100
Мөңгн урлта бор	101
Манджһ харсн нарнь	101
Ярһа кер	101
Гертэс һарад йовхнь	101
Эрвлэгсн шуурань	102
Авьясин болн күч-көлснэ дуд:	
Сагһр харһа намч	103

	халх.
Сөнгин дун	103
Берэн бенз модн	103
Хар уһһна жора	103
Нэрн холин бурһсн	104
Иньгтэн дуулһн дун	104
Сээхн зеерд мөрн	104
Цаһан тавгта кер	104
Хар тэрэһн хадхнь	104
Хадһһна дун	105
Дурна туск дуд:	
Кооку	106
Акчин улан бетк	106
Сартг эрэтэ цииц	106
Нимгн цаһан альчур	106
Киштэ	107
Кеемэ	107
Бичкэкэн, бичкэкэн богшурһас	107
Төгрөш	107
Зандн модиг	107
Зурһан	108
Саглр	108
Сеерин харһа	108
Һууһин һурвн гермүд	108
Һазаран көлтө һалзн	108
Нэрхн сүүлгэ начн	109
Махлань юуна арсмб?	109
Гер-мал болһһна, өрк-бүлин, бээдл- жирһһлин дуд:	
Татдг тэмкэн татич	110
Дааһн мөрн дальтрмтха биший	110
Көк делтэ күрң	110
Өндр хар толһаднь	110
Һурвн зууна кер	111
Сайг сээхн саарл	111
Хар келн тоһрун	111
Өндр уулин бел	111
Зун шарһ мөрн	112
Тавн шарһ мөрн	112
Утхн сүүлгэ улань	112
Хавр болжин цагт	113
Заагин өндр моднд	113
Алта деернь һархнь	113
Һашухн дуута хонһр һалун	113
Сал гидг һол	113
Богд уулин бел	113
Шур өнгтэ бор	113
Бор эргин харцх	114
Утхн сүүлгэ улан	114
Зүркн иньг	114
Шар шилин һунзд	114
Дамбрлһһна болн шогин дуд:	
Эрвн делтэ кер	115

халх.

Залху улсин дун . . .	115
Ялуха . . .	115
Бичкн арлин хулсн . . .	115
Ончхан Жирһя:	
Сөн . . .	119
Андһар . . .	119
Һундл . . .	119
Түрүн күр . . .	120
Ицг . . .	120
Дамбрлһн . . .	120
Бичэ ууль . . .	120
Казамдин терзэр . . .	121
Герэсн . . .	121
Дөрлдэн . . .	122
Тохман дуудулий . . .	124

Советин цагин дуд

Советск хальмгин олн әмтнә дуд:

Оһтр бор мөрн . . .	127
Өндр улан туг . . .	127
Городовиковин туск дун . . .	127
Буурл һалзн мөрн . . .	128
Күсл . . .	128
Ленинд нерәдсн дун . . .	128
Ленин . . .	128
Ленинә туск хальмг дун . . .	129
Бумбин орн . . .	129
Эрәсә мана Төрскн . . .	129
Комсомол, уралан . . .	129
Пионерин дун . . .	129
Бат, бат колхозмуд . . .	130
Колхозникудин дун . . .	130
Хар, хар мөрднь . . .	130
Байрта теегин дун . . .	130
Хөөчин дун . . .	130
Трактор . . .	131
Сөнгин дун . . .	131
Эрдмин цергин дун . . .	131
Мана дун . . .	131
Улан цергчнрин дун . . .	132
Нүүдлә . . .	132
Иньгин седкл . . .	132
Деләш . . .	133
Иньг чамдан . . .	133
Ухан тусад урснала . . .	133
Коммунистическ бригадин марш . . .	133
Элстин вальс . . .	134
Саальчин дун . . .	134
Бембшә Эрднь . . .	134
Хөөч Велигури . . .	134
Теегин иньгүдин дун . . .	135

Советск цага поэзъ.

Йөрәлмүд:

Коммуна партъ йөрәсн йөрәл . . .	139
Советин йос йөрәсн йөрәл . . .	139
Улан цергт морджах көвү йөрәлһн . . .	139

Советск хальмг шүлгчнр:

Кануков Харти . . .	143
Хальмг угатьрин дун . . .	143
Шажна хувргин йовдл . . .	144
Манжин Нимгр . . .	148
Тавн талта одн . . .	148
Эн цуһар хавр . . .	150
Аду, өскый, аду . . .	151
Элст хотл балһсн . . .	151
Мал асрсна амн тоста . . .	151
Малин төлин төлә . . .	152

халх.

Калян Санж . . .	153
Бригадир . . .	153
Социализм бүрдәх баатрмудт . . .	156
Ленин . . .	157
Поэт . . .	157
Партъдан ханлт . . .	159
Юрий Гагаринд (дун) . . .	159
Сусен Аксен (Дендән Айс) . . .	160
Болд зүркн . . .	160
Теегин үрн . . .	161
Тамарин туск дун . . .	166
Ленинград . . .	166
Хавр . . .	167
Жаңһрин байрла . . .	167
Сән-Белгин Хаср . . .	170
Зан бодн Мазн баатр (хальмг дәәч түүк) . . .	170
Олна бөк «Өнчн бөк поэмәс» . . .	176
Партъ Әмн зүркн . . .	177
Мини һазрин зүркн . . .	178
Иньгтән өгсн зург . . .	178
Живртә күн . . .	178
Басңга Баатр . . .	180
Социализмин орн . . .	180
Адучин Бадмд . . .	183
Экин туск частр . . .	183
Советск шүлгчин частр . . .	184
Нанд көгшрлт уга . . .	184
Сар . . .	184
Леежнә Церн . . .	185
Төрскнә туск дун . . .	185
Домбр болн дун . . .	185
Майин нарн . . .	186
Баһчудин дун . . .	186
Өвгнә йөрәл . . .	186
Менд бә . . .	187
Аавдан . . .	187
Киштә . . .	188
Ухам тусад урснал . . .	189
Уулин күүкнд . . .	189
Басңга Мукөвүн . . .	190
Улан цергч үр Болдаев . . .	190
Тедн ю авхар седжәнә, тегәд ю авчана . . .	191
Авшг . . .	191
Харал . . .	192
Шавалин Дава . . .	193
Буйн иктә йосмб . . .	193
Эңкр Ленинә партия йөрәжәнәв . . .	193
Баһчудан йөрәлһч . . .	194
Жирһлин булг совхозан йөрәлһн . . .	194
Хар һазр малар дүүрнә . . .	195
Эрнжәнә Константин . . .	
Аавдан . . .	197
Максим Горькийд . . .	199
Улан туг . . .	199
Ленинәр нартсн һазр . . .	201
Хөөчин туск дун . . .	201
Киштә зүркд . . .	201
Баатрин дүр бәәх . . .	202
Лижин Эрнцн . . .	204
Эңкр төрскм . . .	204
Зүрк байрлулна . . .	204
Эрднь . . .	205
Нийһин дөрлдән . . .	205
Жирһлин булг көдлмш . . .	205
Пушкинд . . .	206

	халх.		халх.
Зөргтэ захсчир	206	Санһан Леонид	257
Холд дунь соңсгдна	206	Орс ахдан	257
Экин дурн	207	Ленинэ йирдгч өөнд	258
Дурна чидл	207	Хальмг күүкнэ хэрү Пушкинд	258
Шавта зүркн	207	Бамб цецг	259
Инжин Лиж	208	Ижлин усн теегүр ирх	259
Поэтд	208	Тарас Шевченкод	260
Эрэсэлэ мөнкинд хамдан	208	Йиртмжин эзн	260
Шин урһц	209	Эрднин Муутл	261
Элстин тосхачнрт	209	Эрднин Муутл	261
Городовиковд	209	Зөрг болн серл	261
Көгшн партизана үг	210	Хаврин Ижл	262
Жаһһрч күүкид	210	Мана чидл	262
Ленинэ нилч	210	Керсү меклэ	263
Даван Нэрэ	212	Ус үзлгө — һосан тээлдгө	263
Теегт болсн үкл	212	Улан цергчин андһар	264
Теегин хуврлт	213	Жимбин Бембэ	265
Теңгст болсн аюл	214	Ах дү хойр (поэмн тасрха)	265
Күүкн дээч	215	Ленин партылэ эмнь негн	266
Доржин Басн	218	Ончта одн	267
Хойр нүр (поэм)	218	Элвг теегм дуулнач	267
Байн теегм байрта	221	Ни бээлһнэ элч	267
Дээчин эк	222	Диилгдсн шуурһн	268
Ленинэ нертәһәр	222	Ванькин Намру	270
Байр	225	Бичкн манач	270
Көктән Элдэ	226	Хаврин туск тодлврмуд	270
Ээлэ	226	Санһжин Бося	272
Ончхан Жирһл	226	Нарма	272
Ээждән	229	Үрндән	275
Үүрин туск санл	230	Төрскм улм цецгрнэ	275
«Восток» кермин эзн	232	Сүркэ	275
Нармин Морхаж	233	Бичэ уйд иньгм!	276
Алтн һасн (поэмн тасрха)	233	Наташа	276
Өәмгин коммунистнр	233	Ильич	276
Жирһтн, күүкдм!	236	Тамара	276
Парть мана зүркнд	236	Балакан Алексей	278
Аһарар нистг комсомол	237	Ленин	278
Хойр иньг	237	Советин одн	278
Көглтин Дава	239	Буревестник	279
Дурн болн дән (поэмн тасрха)	239	Днепр һолин көвэд	279
Диилһһни төлэ	242	Теегин һол	279
Аакун шор-үлд тайг	243	Хальмг минь	280
Цаг болн күсл	243	Иньглһһн	280
Зүркнэ дун	243	Баһ насм	280
Седкл	244	Ханлт	280
Көдлмшин чинр	244	Цецгэ	281
Хоньна Михаил	245	Хүрм	281
«Үннэ төлэ»	245	Темән	282
Хөөчин зөрг	249	Бембин Тимофей	284
Хальмг гергнд	250	Дун	284
Шин уульһцд	250	Цагин чиклвр	284
Түлмжин Михаил	252	Зүүндән	285
Торһа	252	Седкл туссн иньгшн	285
Хөөчин дун	252	Күсл	285
Мини тег	253	Алдр Ленинэ залврар	286
Ленинэ дуудвр	253	Жимбин Андрей	287
Босха	254	Манц деер	287
		Мини күсл	289

	халх.		халх.
Эндрк тег	289	Харцхан Моңһл .	295
Инъгүд	290	Өрэн маанһарла . . .	295
Байдын Санжара	291	Ильичин ачһр . . .	295
Ленинэ туск ухан .	291	Угта төрскм туурна . . .	295
Лирическ шүлгүд .	291	Трактор көлглдг үүртән .	295
Москва	292	Жилмүд орад һартха . . .	296
Шин жил	293	Делкә төвкнүн бээтхә . . .	296
Хәрг чамдан	293	Малчһр	296
Хәрин күүнә хажуд .	294	Зүүдн	297
Өрәсә	294	Үсәрәд орсн хурт	297
		Эс медгдм үгмүдин цээлһвр .	299

АНТОЛОГИЯ КАЛМЫЦКОЙ ПОЭЗИИ.

(на калмыцком языке)

Редактор *А. Сусеев.*
Художники *Н. А. Санджиев* и *Д. В. Сычев.*
Художественный редактор *Н. Д. Будников.*
Технический редактор *Т. А. Гайдаш.*
Корректор *Х. А. Бадмаева.*

Калмыцкое государственное издательство, г. Элиста, 1962 г.

Сдано в набор 25. VIII-62 г. Подписано к печати 2.XI-62 г.

Уч.-изд. л. 33. Печ. л. 26,03. Бумага 70×108¹/₁₆.
тираж 1 000 экз. Заказ № 5628. К00117. Цена в переплете 1 руб. 75 коп.

Краевая типография, г. Ставрополь, ул. Артема, 18.